”Kloka gumman i Tyskkrogen” Folk i bygden minns henne än

Den 9 september 1837, fyra generationer tillbaka föddes i Gryt, Lids församling, Kristina Sofia Lundblad. Gryt c:a 1,5 mil från Gnesta, ligger mitt i Sörmlands djupa skogar, där tron på trolldom fortfarande levde kvar vid den tiden.

Kristinas mor, ”madame Lundblad” var vida känd för att kunna bota folks åkommor med olika slags medicinalväxter och med en gnutta magi; hon var en s k ”klok gumma”.

Denna förmåga ärvde tydligen dottern, och hennes levnadshistoria ska jag här försöka beskriva. Snart bytte Kristina Lundblad efternamn till Lindberg och flyttade från Gryt till Holmsjötorp med sin make – min morfars farfar.

I detta äktenskap fick hon ett antal barn, men blev snart änka. Då flyttade gumman till Tyskkrogen i Dunkers församling, nära Malmköping.

Till Tyskkrogen kom folk från olika håll som ville bli friska.

Kristina gifte emellertid om sig och blev ”fru Eriksson”. Hon fick även i detta äktenskap ett antal barn, men gumman kunde tyvärr inte bota sina egna söner och döttrar, utan allesammans dog ganska tidigt, troligen i tbc. Den 6:e april 1891 blev fru Eriksson änka för andra och sista gången. Hon var då 54 år.

Gumman fortsatte med sin sjukstuga i Tyskkrogen och botade folk ända till den 16 oktober 1915, då hon flyttade till Södertälje.

Hon bosatte sig hos en av sönerna från det första äktenskapet och bodde där Kringlanhuset nu är beläget.

Efter några år drabbades fru Eriksson av en svår hosta, och avled 8:e januari 1919, 82 år gammal i tuberkulos eller som det då kallades lungsot.

Kristina Eriksson är begravd på allmänna kyrkogården i Södertälje.

Hennes verksamma år som klok gumma var dock tiden på Tyskkrogen och den perioden ska jag behandla här.

”Frun på Tyskkrogen konkurrent till Malmköpings provinsialläkare”.

En av de som kunde bota folk från deras åkommor i Malmabygden var frun på Tyskkrogen. Hon var vida bekant för sin förmåga att göra folk friska och hon hade patienter från både när och fjärran.

Fru Eriksson gick ur tiden omkring 1920 efter att ha upphört med sin praktik vid Tyskkrogen en sju – åtta år tidigare.”

Så skrev man i en ortstidning omkring 1920, men vid ett besök i Malmköping talade jag med hr Gustav Larsson, som känner till mycket om fru Eriksson. Larsson berättade att gumman, som de sista åren bodde själv i sitt torp, var känd för ett vasst humör och att alltid gå rakt på sak. Hon var också känd för att kunna tala om var borttappade saker fanns, och Larsson berättade:

En karl hade tappat bort en av sina bästa kor. Han gick till gumman i Tyskkrogen och frågade henne till råds.

– Vänta tills i morgon, fick han till svar.

Mannen sov över på höskullen, och se, nästa dag hittade han sin ko!

Vidare talade Gustav Larsson om, att i det stora huset bredvid gummans hus var på hennes tid en krog. En krog var ett vilställe för resande sällskap med hästar. Eftersom gamla landsvägen mellan Strängnäs och Malmköping gick förbi där, kom många människor i kontakt med gumman och det hjälpte henne att få så gott rykte. Senare blev krogen lanthandel, Brådala handel, som Gustav Larsson har varit innehavare av.

Karl-Johan Karlsson bor i Bråhovda, alldeles i närheten av Tyskkrogen. Han berättar att fru Eriksson botade frossa och tog bort böldder. Hon var känd i hela trakten ända bort till Torshälla och Eskilstuna, och någon annan klok gumma har man inte hört talas om.

– Man skulle inte krusa gumman, utan gå rakt på sak. Hon var väldigt ”humörlig”, säger Karlsson, och fortsätter att tala om att gumman under några år arbetet som sjuksköterska och troligen lärde hon sig en del om mediciner under den tiden.

Inte långt från Tyskkrogen ligger en annan gård, Ekeby, och här träffade jag Martin Fredriksson, som förtäljer att hans mormor var god vän med gumman. De var båda snäsiga – det var antagligen därför de blev så goda vänner. Gumman ogillade rädda och tillbakadragna människor. Hon gick alltid rakt på sak.

Alla hade respekt för ”gumman på Tyskkrogen”. Fredriksson kommer ihåg den här lilla historien:

Det var julkalas och alla barnen sprang omkring och lekte, då en flicka plötsligt slog sig i axeln. Mormodern tog med sig flickan till fru Eriksson, som botade henne genast genom att lägga ett garnnystan i flickans armhåla och och sedan slå till hårt på ryggen!

Gumman var även fin på örtmedicin – man blev t.ex. ordinerad att bada i skvattram mot eksem.

Några mil från Tyskkrogen ligger ett gods, Ånhammar, vid sjön Dunkern. Vid Ånhammar bor sågmästare Herman Ekström som själv vid två års ålder blev botad för ”engelska sjukan” av gumman. Fru Eriksson skulle ha varit speciellt känd för att kunna bota barn från denna sjukdom som egentligen heter rakitis och beror på kalkbrist, vilket medför att skellettet blir krokigt. Det var vanligt att man drog folk med denna åkomma genom s.k. bottallar, dvs träd som delat sig och sedan växt ihop, så att de bildade en ring där folk kunde dras igenom.

Men gumman praktiserade aldrig detta, utan ordinerade en salva som innehöll bla vitlök och tjära. Herman Ekström säger att hans rygg var alldeles krokig, men detta rådde alltså gumman bot på. Ekströms syster blev i samma veva botad från

Forts sid 15

Det finns inte många bilder bevarade av Kristina Eriksson, men här är en ledig och avspänd bild av henne utanför hennes hem i Tyskkrogen.

Ingrid Hansson, 18, Gnesta, framgångsrik släktforskare.

Barnbarns barnbarn i Gnesta valde ”Tyskkrogsgumman” till specialarbete i gymnasiet!

Den här trevliga uppsatsen har vi fått av en liten rar tös i Gnesta – Ingrid Hansson, 18. Hon går i Täljegymnasiets sista årskurs och valde att som specialarbete forska ut något om en anhörig på mödernesidan, död sedan i det närmaste 60 år tillbaka.

Denna anhöriga var ingen mindre än den på sin tid namnkunniga ”kloka gumman i Tyskkrogen” invid Malmköping fru Kristina Eriksson, som var Ingrids morfars farmor; många äldre i Malmabygden och vida däromkring minns eller har hört talas om ”kloka gumman i Tyskkrogen” och Ingrid har lagt ned ett omfattande arbete på att skaffa fram uppgifter om ”gumman”.

Ingrid berättar själv:

Detta specialarbete om en gammal släkting har för mig varit väldigt intressant och givande. Jag har fått kontakt med några personer i Malmköping, som har varit mig till stor hjälp med främst berättelser och sägner om gumman, men också med fotografier och artiklar.

Själva idén fick jag av min morfar som berättade att hans farmor var ”klok gumma”. Då ringde jag upp en person i Malmköping, då jag visste att gumman varit verksam i dessa trakter. Härigenom fick jag namn på några människor som skulle veta lite om Kristina Eriksson, och när jag hade gjort några besök hos dessa, blev namnlistan större. Så småningom kunde jag konstatera att gumman antagligen varit ganska känd i trakten, för de flesta äldre människorna här hade något att berätta.

Något överraskad blev jag emellertid när någon kunde berätta att gumman vid hög ålder hade flyttat till någon stad, kanske Södertälje. På pastorsexpeditionen i Södertälje hjälpte man mig med att plocka fram alla data om gumman, vilka datum hon föddes och dog, när hon flyttade och när hon blev änka. Och att hon ligger begravd precis ovanför min skola i Södertälje (Jag är född i Örebro och bor nu i Gnesta, så man kan inte undgå att tycka att sammanträffandet är underligt!)

Detta blev naturligtvis en extra sporre att fortsätta ta fram fakta. Jag måste säga att jag har haft stor tur i mitt forskningsarbete, att jag fått träffa de personer som nämnts i specialarbetet. Ett varmt tack vill jag ge dem!

”Fru Eriksson” eller ”kloka gumman i Tyskkrogen” var ända intill ett par årtionden in på 1900-talet vida anlitad långt utom Malmabygdens gränser. Det finns än i dag, 60 år efter hennes död, folk som minns henne och kanske rentav trodde – eller tror – på hennes ”förmåga”.